

**Kansanopistojen
oppivelvollisille
suunnatun vapaan
sivistystyön koulutuksen
opetussuunnitelman
perusteet 2021**

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2021

Perusteen nimi	Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2021
Määräyksen diaarinumero	OPH-58-2021
Voimaantulo	01.08.2021

SISÄLTÖ

1. Koulutuksen tehtävä, rakenne ja laajuus.	1
2. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma.	4
2.1. Opetussuunnitelman laatiminen.	4
2.2. Opetussuunnitelman sisältö.	5
3. Koulutuksen toteuttaminen.	7
3.1. Arvoperusta.	7
3.2. Oppimiskäsitys.	7
3.3. Toimintakulttuuri.	7
3.4. Opiskeluympäristö ja työtavat.	8
3.5. Yhteistyö eri tahojen kanssa.	8
3.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	10
4. Opiskelun ohjaus ja tuki.	11
4.1. Ohjauksen järjestäminen.	12
4.2. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma.	12
4.3. Opiskeluhoolto [1].	13
4.4. Oppimisen ja opiskelun tuki.	14
4.5. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.	14
4.6. Paikallisesti päätettävät asiat.	15
5. Opetuksen tavoitteet ja opiskelijan osaaminen.	16
5.1. Opetuksen yleiset tavoitteet.	16
5.2. Arjen taidot ja elämänhallinta, 4 op.	16
5.3. Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidot, 4 op.	17
5.4. Vuorovaikutus- ja viestintätaidot, 4 op.	18
5.5. Matemaattiset perustaidot ja ongelmanratkaisutaidot, 4 op.	18
5.6. Aktiivinen kansalaisuus, 4 op.	19
5.7. Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot, 4 op.	20
5.8. Suuntautumisopinnot.	20
5.9. Paikallisesti päätettävät asiat.	21
6. Oppimisen ja osaamisen arviointi.	23
6.1. Formatiivinen arviointi.	23
6.2. Summatiivinen arviointi.	23
6.3. Arvioinnin yleiset periaatteet.	23
6.4. Todistukset.	24
6.5. Paikallisesti päätettävät asiat.	25

1. Koulutuksen tehtävä, rakenne ja laajuus

Oppivelvollisuuden laajentuessa perusopetuslaissa tarkoitetun perusopetuksen oppimäärän suorittamisen jälkeen oppivelvollisuutta voi suorittaa myös vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) 7 a luvussa tarkoitetussa koulutuksessa enintään yhden vuoden ajan, vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa kuitenkin kyseisen koulutuksen keston ajan [1]. Oppivelvollisille suunnattua koulutusta saavat järjestää kansanopistojen ylläpitäjät, joille on myönnetty kansanopiston ylläpitämislupa [2].

Koulutuksen tavoitteena on edistää opiskelijan omaehtoista oppimista ja antaa opiskelijalle valmiudet opintojen jatkamiseen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Koulutuksen tarkoituksena on vahvistaa opiskelijoiden elämänhallintataitoja ja antaa opiskelijoille valmiuksia itsensä jatkuvaan kehittämiseen [3].

Koulutuksessa vahvistetaan opiskelijan perusvalmiuksia, opiskelu- ja vuorovaikutustaitoja, opetus- ja tiedonalojen kielen hallintaa sekä tieto- ja viestintätaitoja siten, että opiskelijalla on valmiudet suoriutua toisen asteen koulutuksesta. Lisäksi kansanopisto-opintoihin sisältyy valinnaisia suuntautumisopintoja. Kansanopisto-opintojen aikana vahvistetaan nuoren oppimisvalmiuksia, elämänsuunnittelutaitoja, opiskelu- ja työelämätaitoja, tunnistetaan oppimisen vaikeudet, tuetaan nuoren kykyä tehdä tulevaisuutta koskevia suunnitelmia ja autetaan nuorta löytämään motivaationsa. Sisäoppilaitosmuotoinen kansanopisto-opiskelu luo oppivelvollisuusikäiselle nuorelle opiskelijalle mahdollisuuksia vahvistua ihmisenä, itsenäistyä, oppia oman elämän hallintaa ja sosiaalisia taitoja sekä löytää voimavaroja oman tulevaisuuden suunnitteluun. Opiskelu vahvistaa nuoren itsetuntoa, uskoa omiin kykyihin ja auttaa löytämään omat kiinnostuksen kohteet. Internaattimuotoisuuden mukanaan tuoma kokonaisvaltainen pedagogiikka ja palvelut ovat opetuksen suunnittelun lähtökohtana myös silloin, kun opiskelija ei omasta valinnastaan asu internaatissa.

Koulutuksen tavoitteena on varmistaa, että jokainen peruskoulunsa päättänyt kansanopiston oppivelvollisuuskoulutuksen suorittanut nuori kykenee siirtymään toiselle asteelle, omaa valmiudet toisen asteen tutkinnon suorittamiseen ja löytää reittinsä työelämään.

Kansanopisto oppimisympäristönä vahvistaa nuoren motivaatiota ja tarjoaa nuorelle uusia kiinnostuksen kohteita. Kansanopistossa voi valinnaisten suuntautumisopinnoissa tutustua eri koulutusvaihtoehtoihin. Koulutus tapahtuu kokonaisvaltaisessa ja yhteisöllisessä oppimisympäristössä, jossa vahvistetaan opiskelunvalmiuksia, parannetaan nuoren edellytyksiä jatko-opintoihin ja valmiuksia valita oma koulutusalanensa. Lisäksi kehitetään opiskelijan elämänhallintataitoja ja osallisuutta. Opintoihin sisältyvät lisäksi opiskelijan tarpeiden mukaan opinto-ohjaus, opiskelijahuollon palvelut sekä ohjattu asuminen.

Opiskelijaksi ottamisesta oppilaitokseen päättää kansanopiston ylläpitäjä. Opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan erityisestä syystä ottaa myös henkilö, jolla kansanopiston ylläpitäjä katsoo muutoin olevan riittävät edellytykset opinnoista suoriutumiseen [4].

Kansanopiston ylläpitäjä päättää mahdollisesti järjestettävistä valinta- tai soveltuvuuskokeista. Kansanopiston ylläpitäjä päättää jatkuvasta hausta ja siihen liittyvistä hakuajoista ja -menettelyistä. Opiskelijavalinnassa voidaan käyttää valtakunnallista hakumenettelyä. Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijaksi ottamista koskeva hallintolain 7 luvun mukainen hallintopäätös. [5] Opiskelijan opiskeluoikeus alkaa kansanopiston ylläpitäjän päättämänä ajankohtana [6]. Koulutuksen voi aloittaa oppilaitoksen kanssa sopien myös kesken lukukauden. Näin voidaan saada opintojen piiriin opintonsa keskeyttäneitä nuoria.

Koulutus on tarkoitettu peruskoulunsa päättäneille nuorille, ja erityisesti heille, jotka eivät löydä opiskelupaikkaa peruskoulun jälkeen tai jotka ovat keskeyttäneet opintonsa toisella asteella. Kansanopisto-opinnot tarjoavat nuorelle mahdollisuuden kasvaa kohti omaa täyttä potentiaaliaan ja luovat pohjaa oppimiselle koko elämän jatkuvana prosessina. Peruskoulunsa päättäneiden

nuorten opiskeluvaihtoehtoja tuetaan kansanopistossa siten, että oppivelvollisuusikäinen nuori löytää oman opiskelutyylinsä ja selkeyttää jatko-opiskelumahdollisuutensa. Kansanopiston opinnoissa voidaan tukea yksilöllisen identiteetin ja minäkuvan kehittymistä. Kansanopisto-opiskelu tarjoaa myös mahdollisuuden opitun ja koetun kriittiseen reflektointiin. Koulutus auttaa nuoria, joiden perustaidot, elämänhallintataidot tai motivaatio eivät ole riittäviä ja nuoria, jotka tarvitsevat lisäohjausta löytääkseen oman alansa.

Koulutuksen kohderyhmiä ovat erityisesti seuraavat:

- nuoret, jotka haluavat parantaa perustaitoja ja opiskeluvaihtoehtoja
- nuoret, jotka haluavat selkiyttää tulevaisuuden suunnitelmiaan
- nuoret, jotka ovat keskeyttäneet ammatillisen koulutuksen tai lukion ja etsivät uutta suuntaa
- nuoret, jotka tarvitsevat tukea elämänhallintavaihtoehtojensa ja arjen taitojen vahvistamisessa
- nuoret, jotka tarvitsevat hyvinvointinsa tukemista menestyäkseen toisen asteen opinnoissa
- nuoret, jotka tarvitsevat oppimisympäristön, jollaista muilla koulutusmuodoilla ei ole tarjolla
- nuoret, jotka hyötyvät yhteisöllisyydestä ja henkilökohtaisesta tuesta

Aiemman koulutuksensa keskeyttäneillä on taustalla usein vääräksi koettu alavalinta, koulun ulkopuolisia syitä ja terveydellisiä syitä. Kansanopisto-koulutuksen aikana etsitään opiskelijalle sopivampi opintopolku tai opiskeluympäristö. Kansanopiston koulutuksessa opiskelija voi etsiä uutta suuntaa turvallisesti. Nuori voi kokeilla häntä kiinnostavaa opiskelualaa, saada ohjausta ja asua internaatissa.

Opiskelija voi valita opintoja kansanopiston opintojen ja valinnaisaineiden lisäksi opistojen mahdollisesti tarjoamista lukion ja ammatillisen koulutuksen opinnoista sekä kurkistaa myös korkeakouluopintoihin ja työelämään. Tavoitteena on lisätä nuoren tietämystä toisen asteen opinnoista ja muista tulevaisuuden opiskeluvaihtoehtoista sekä sujuvoittaa niihin siirtymistä. Koulutuksen aikana on hyvä mahdollistaa perusopetuksen arvosanojen korottaminen, mikäli opiskelijan koulutuspolulla eteneminen sitä edellyttää. Osalla kansanopistoista on perusopetuksen järjestämislupa. Perusopetuksen arvosanojen korottamisessa voidaan tehdä yhteistyötä kunnan tai muun perusopetuksen järjestäjän kanssa.

Koulutus on laajuudeltaan vähintään 34 opiskelijaviikkoa ja koulutus voi kestää enintään yhden vuoden. Koulutuksen kestosta voidaan kuitenkin poiketa, jos kansanopiston ylläpitäjän 4 §:ssä tarkoitetun ylläpitämisluvan pääasiallinen tai osittainen koulutustehtävä on vaikeasti vammaisille järjestettävä koulutus. Tällöin suoritusajasta määrätty opiskelijan henkilökohtaisten tavoitteiden ja valmiuksien perusteella. Kansanopiston ylläpitäjä päättää koulutuksen suoritusajasta. Koulutuksen suoritusajasta voi olla kuitenkin enintään kolme vuotta [7].

Oppivelvollisille suunnatun kansanopiston järjestämän koulutuksen vähimmäispituus on vapaan sivistystyön lain mukaan 34 opiskelijaviikkoa. Opiskelijaviikoksi katsotaan kansanopistossa sellainen yhden opiskelijan viiden työpäivän pituinen opiskelujakso kansanopistossa, jonka aikana hän on saanut ohjattua opetusta keskimäärin vähintään viisi tuntia päivässä. Tätä lyhyemmät ja pitemmät opiskelujaksot muutetaan opiskelijaviikoiksi jakamalla työpäivien lukumäärä viidellä. Opiskelijaviikolla määritellään ohjatun opetuksen määrä ja se on kansanopiston rahoituksen yksikkö. Opiskelijan osaamisen ja opintojen kokonaislaajuuden kuvaamiseksi opetussuunnitelman perusteissa koulutuksen laajuus ja opiskelijoiden suoritukset kuvataan opintopisteinä, mikä antaa kokonaisvaltaisemman kuvaa osaamisen hankkimiseen käytetystä ajasta huomioiden myös opiskelijan itsenäisen työskentelyn ja tukee siten paremmin osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen prosesseja.

Yksi opintopiste vastaa opiskelijan noin 27 tunnin keskimääräistä työpanosta. Käytännössä yhden opintopisteen suorittamisen vaatima työmäärä voi vaihdella paljonkin opiskelijan valmiuksien mukaan. Lukuvuoden pituus on 38 viikkoa ja siihen sisältyy kokopäiväisessä koulutuksessa 1600 tuntia opiskelijan opintoihin käytettyä aikaa. Oppivelvollisuusikäisille suunnatun koulutuksen vähimmäispituus on 34 viikkoa. Kun suhteutetaan 38 viikon opintoihin käytettävissä olevaan aikaan 34 viikkoon, käytettävissä oleva aika opintoihin on 1432 tuntia, joka muunnettuna opintopisteiksi vastaa 53 opintopistettä. Näin ollen oppivelvollisille suunnatun vähintään 34 opiskelijaviikkoa kattavan koulutuksen opintopistemäärä on vähintään 53.

Kansanopiston ylläpitäjä päättää, minkä laajuisina opintojaksoina opinnot tarjotaan opiskelijalle. Kuhunkin näissä opetussuunnitelman perusteissa esiteltyyn osaamiskokonaisuuteen on määritelty vähimmäisopintopistemäärä, jotta osaamiskokonaisuuden arviointi voidaan toteuttaa suhteessa luvussa 5 kuvattuihin arvioinnin kohteisiin. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään osaamiskokonaisuuksien laajuus siten, että laajuus on kussakin osaamiskokonaisuudessa vähintään alla kuvattu opintopistemäärä ja tarjottavan koulutuksen yhteenlaskettu kokonaislaajuus on vähintään 53 opintopistettä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään, missä järjestyksessä opinnot suoritetaan ja miten ne jaetaan opintojaksoihin. Opintopisteytyksessä on pyritty siihen, että opiskelijan opintojen henkilökohtaistaminen on mahdollista toteuttaa joustavasti kunkin opiskelijan valmiudet, tulevaisuuden suunnitelmat ja oppimistarpeet huomioiden.

Koulutuksen osaamiskokonaisuudet ja niiden vähimmäisopintopistemäärät ovat seuraavat:

- Arjen taidot ja elämänhallinta (vähintään 4 opintopistettä)
- Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidot (vähintään 4 opintopistettä)
- Vuorovaikutus- ja viestintätaidot (vähintään 4 opintopistettä)
- Matemaattiset perustaidot ja ongelmanratkaisutaidot (vähintään 4 opintopistettä)
- Aktiivinen kansalaisuus (vähintään 4 opintopistettä)
- Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot (vähintään 4 opintopistettä)
- Valinnaiset suuntautumisopinnot

[1] Oppivelvollisuuslaki 4 §.

[2] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 b §.](#)

[3] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 a §.](#)

[4] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 d §.](#)

[5] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 e §.](#)

[6] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 h §.](#)

[7] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 b §.](#)

2. Opetussuunnitelman perusteet ja paikallinen opetussuunnitelma

Opetushallitus päättää koulutuksen tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista sekä opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista. Kansanopiston ylläpitäjän tulee hyväksyä tässä luvussa tarkoitettua koulutusta varten opetussuunnitelma. Opetussuunnitelma hyväksytään erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä ja saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa opetusta varten [1]. Opetusta voidaan tarjota sen mukaan, miten kyseisen oppilaitoksen ylläpitämisluvassa on määritelty. Opetussuunnitelman hyväksyy kunkin oppilaitoksen, sen ylläpitäjän tai muun koulutuksen tarjoajan sen omassa johtosäännössä tai vastaavassa hallinnollisessa asiakirjassa päättämä taho.

Nämä kansanopistojen pitkien linjojen opetussuunnitelman perusteet on tarkoitettu 1.8.2021 alkavaa uutta koulutustehtävää varten eli näitä on noudatettava niissä kansanopistojen pitkien linjojen koulutuksissa, jotka ovat osa oppivelvollisuutta. Näitä opetussuunnitelman perusteita voidaan kuitenkin hyödyntää myös muussa kansanopistojen vapaan sivistystyön koulutuksessa.

[1] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 c §.](#)

2.1. Opetussuunnitelman laatiminen

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnattujen pitkien linjojen opetussuunnitelmajärjestelmän osia ovat

- laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998 ja laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 1219/2020
- oppivelvollisuuslaki 1214/2020
- Opetushallituksen määräys kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteista
- koulutuksen ylläpitäjän hyväksymä opetussuunnitelma

Kaikki koulutuksen ylläpitäjät laativat paikallisen opetussuunnitelman näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaan. Jos ylläpitämislupaan liittyy erityinen koulutustehtävä, siihen liittyvät määräykset otetaan huomioon opetussuunnitelmaa laadittaessa. Kyseessä on koulutus, jossa eri toimintojen tavoitteet ja sisällöt liittyvät yhteen ja muodostavat opetuksen ja toimintakulttuurin perustan. Tämän vuoksi opetussuunnitelman perusteet sisältävät tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja opiskelijan oppimisen arviointia koskevien määräysten lisäksi niiden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Opetussuunnitelman perusteista ilmenee, onko kyseessä velvoittava määräys vaiko sitä tarkentava tai selittävä teksti. Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon muiden oppilaitosten opetustarjonta sekä kansanopiston toimintaympäristö, paikallinen osaaminen ja erityisresurssit. Oppilaitoksen paikkakunnan tai -alueen luonto ja ympäristö, historia, kieliolosuhteet ja elinkeino- ja kulttuurielämä tuovat opetussuunnitelmaan paikallisuutta. Lisäksi oppilaitoksen mahdollinen oma arvopohja voi näkyä paikallisessa opetussuunnitelmassa. Käytännön yhteistyö eri alojen asiantuntijoiden kanssa lisää opiskelun elämänläheisyyttä ja syvällisyyttä.

Opiskelijan mahdollisuus suorittaa opinnot yhdessä vuodessa on turvattava järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Koulutuksen ylläpitäjä päättää, miten paikallinen opetussuunnitelma laaditaan näiden opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallinen opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä henkilöstön, opiskelijoiden, opiskelijoiden huoltajien sekä säännösten edellyttämiltä osin lisäksi kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Yhteistyötä opetussuunnitelman laatimisessa voidaan tehdä myös muiden koulutuksen järjestäjien ja eri sidosryhmien kanssa.

Kaikilla opiskelijoiden huoltajilla tulee olla mahdollisuus tutustua opetussuunnitelmaan. Oppilaitos kuulee myös opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varaa opiskelijoille mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä opetussuunnitelmasta. Yhteistyöllä eri tahojen kanssa pyritään varmistamaan koulutuksen korkeatasoisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä koko yhteisön sitoutuminen yhdessä määriteltyihin tavoitteisiin ja toimintatapoihin. Paikallista opetussuunnitelmaa laadittaessa pyritään ratkaisuihin, jotka kehittävät toimintakulttuuria, tukevat opiskelijoiden hyvinvointia, jaksamista ja osallisuutta sekä monipuolistavat vuorovaikutusta oppilaitoksen sisällä ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

2.2. Opetussuunnitelman sisältö

Paikallinen opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- oppilaitoksen toiminta-ajatus ja arvopainotukset
- koulutuksen järjestämisen lähtökohdat ja kohderyhmän kuvaus
- oppimiskäsitys, opiskeluympäristöt ja -menetelmät
- oppilaitoksen toimintakulttuurin pääpiirteet
- itsenäisen opiskelun periaatteet
- koulutuksen yleiset tavoitteet
- opintokokonaisuuksien tavoitteet ja keskeiset sisällöt sekä arviointi opintokokonaisuuksittain
- kuvaus siitä, minkä laajuisina opintokokonaisuuksina opinnot tarjotaan opiskelijalle, miten ne jaetaan opintojaksoihin ja missä järjestyksessä opinnot suoritetaan
- opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta sekä menettelytavat opiskelijan olemassa olevan osaamisen selvittämiseksi ja tämän tiedon dokumentoimiseksi
- kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttaminen
- yhteistyö muiden tahojen kanssa
- ohjauksen ja jatko-ohjauksen tavoitteet, opiskelijan tukeminen ja tuen järjestäminen sekä kuvaus ohjaukseen ja tukemiseen osallistuvien tehtävistä
- oppimisen ja opiskelun tukea tarvitsevien opiskelijoiden opetus
- kieli- ja kulttuuriryhmien opetus
- työelämäyhteistyö
- opiskeluhuolto
- opiskelijan oppimisen arviointi, arvioinnin muodot ja käytännöt opiskelun aikana ja koulutuksen päättyessä, palautteen antamisen muodot ja käytännöt, todistus ja siihen merkittävät tiedot koulutuksen päätyttyä
- toiminnan jatkuva kehittäminen ja arviointi.

Näiden opetussuunnitelman perusteiden kunkin luvun lopussa on kohta paikallisesti päätettävät asiat, joissa on täsmennetty luvuittain sitä, mitä osioita kussakin luvussa mahdollisesti paikallisessa opetussuunnitelmassa täsmennetään ja mitkä osiot voidaan siirtää paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltosuunnitelma[1]. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on kirjattava oppilaitoskohtaiseen opiskeluhuoltosuunnitelmaan[2]. Koulutuksen järjestäjän tulee myös laatia ja ohjeistaa paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista.

Sukupuolten välisestä tasa-arvosta annetun lain[3] mukaan koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tasa-arvosuunnitelma voidaan sisällyttää osaksi paikallista opetussuunnitelmaa tai muuta suunnitelmaa. [Yhdenvertaisuuslain \(1325/2014\) 6 §:n 2 momentin](#) mukaan koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Yhdenvertaisuussuunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa voi olla alueellisia tai seudullisia sekä oppilaitoskohtaisia osia, jotka voivat olla myös yhteisiä joidenkin muiden kansanopistojen tai muiden oppilaitosten kanssa. Mikäli oppilaitoksen ylläpitäjä tarjoaa mahdollisuuden suorittaa opetussuunnitelman perusteiden mukaista koulutusta laitoksessa, se tulee kirjata opetussuunnitelmaan.

[1] [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 §.](#)

[2] [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 13 §.](#)

[3] [Laki sukupuolten välisestä tasa-arvosta 609/1986 5 a §.](#)

3. Koulutuksen toteuttaminen

3.1. Arvoperusta

Kansanopisto on vapaan sivistystyön oppilaitos. Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus. Vapaan sivistystyön koulutuksen tavoite kuvaa sivistysihannetta, jossa pyrkimyksenä on jatkuva kehittyminen ja uuden luominen sekä yksilön kehittämispotentiaaliin perustuva inhimillinen kasvu. Jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja hän rakentaa omaa yksilöllistä identiteettiään sekä vastuullista toimijuuttaan yhteiskunnassa. Koulutuksessa kaikkia opiskelijoita kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti.

Yhteisen tehtävän lisäksi jokaisella kansanopistolla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä oppilaitoksen ylläpitämislupa, jossa voidaan painottaa myös oppilaitoksen arvo- ja aatetaustaa, kasvatustavoitteita tai erityisiä koulutustehtäviä. Kansanopiston arvoperusta voi näkyä suuntautumispintojen tarjonnassa, toimintakulttuurissa ja internaatin vapaa-ajan toiminnassa.

3.2. Oppimiskäsitys

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnattujen pitkien linjojen opetuksen ydintavoitteena on, että opiskelija löytää elämälleen suunnan ja itselleen merkityksellisen tulevaisuuspolun. Opiskelija oppii kokonaisvaltaisesti elämän eri osa-alueet huomioivassa yhteisössä ja kasvaa sekä yhteisön että yhteiskunnan jäseneksi ja jäsenenä. Pedagoginen toiminta tukee opiskelijan sosiaalista kasvua ja edistää nuoren omaehtoista oppimista. Omaehtoisen oppimisen tavoitteena on saada oppija tunnistamaan omat ainutlaatuiset voimavaransa ja potentiaalinsa ja kehittämään niitä edelleen omaksi ja muiden hyväksi. Omaehtoista oppimista tukee erityisesti sisäoppilaitoksessa hyvin toteutuva kokonaisvaltainen pedagoginen suhde opettajan ja opiskelijan välillä sekä pitkäaikaisesti toimivan vertaisryhmän keskinäinen vuorovaikutus. Näin kansanopisto oppimisympäristönä voi tarjota oppivelvollisuusikäiselle nuorelle osallisuuden oppivan ja oppimisestaan vastuun kantavan ryhmän jäsenenä, jossa kehittyvä sosiaalinen pääoma edistää hänen oppimistaan.

Opettajan toiminnassa korostuvat ohjauksellisuus sekä ymmärrys ja kyky tukea opiskelijoiden erilaisiin lähtökohtiin perustuvia ja yksilöllisesti eteneviä oppimisprosesseja. Opettajan ja opiskelijan dialogisessa kohtaamisessa on lähtökohtana avoimuus, läsnäolo, tasavertaisuus, luottamus, keskinäinen kunnioitus ja hyväksyntä. Opiskelijan kokemusta siitä, että hän tulee nähdyksi, kuulluksi ja arvostetuksi, pidetään koulutuksessa tärkeänä lähtökohtana. Opiskelun aikana harjoitellaan ja tunnistetaan yhdessä opiskelijan kanssa erilaisia tapoja oppia, jotta kukin opiskelija voi löytää omat vahvuutensa oppijana.

3.3. Toimintakulttuuri

Kansanopisto vaalii toiminnassaan hyvän oppimisympäristön kulttuuria. Opiskelijan hyvinvointi ja turvallinen arki on tärkeää. Vuorovaikutus oppimisympäristössä on monipuolista ja suunnittelussa huolehditaan ympäristövastuusta ja kestävästä kehityksestä. Oppimisympäristössä huomioidaan suomalaisen yhteiskunnan moninaisuus ja se on osa kansanopistojen toimintakulttuuria. Kulttuurinen moninaisuus on osa opistojen arkea. Erityisesti panostetaan osallisuuteen ja kansanopiston henkilöstön ja opiskelijoiden yhdenvertaisuuteen.

Kansanopiston opinnoissa ja vapaa-ajan ohjauksessa tuetaan aktiivista kansalaisuutta kannustamalla opiskelijoita ilmaisemaan itseään, neuvottelemaan, ratkaisemaan ristiriitoja ilman väkivaltaa, tunnistamaan ja hyväksymään erilaisuutta ja toimimaan demokraattisen ja tasa-arvoisen kulttuurin mukaisesti. Kansanopistovuoden aikana oppivelvollisuusikäinen nuori kasvaa vapaan sivistystyön lain tavoitteiden mukaisesti yksilönä tuntemaan oikeutensa ja vastuunsa. Häntä rohkaistaan vapautteen tehdä vastuullisesti itsenäisiä päätöksiä. Sisäoppilaitosmuotoinen toteutustapa ja oppimisympäristön yhteisöllisyys mahdollistaa oppivelvollisuusikäisen nuoren kokonaisvaltaisen tukemisen. Ohjattu vapaa-ajantoiminta ja oppivelvollisuusikäisen nuoren omien harrastusten ja mielenkiinnonkohteiden hyödyntäminen auttavat esimerkiksi fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn ylläpitämisessä ja kehittämisessä.

Kansanopisto on opiskelijoiden ja henkilökunnan muodostama yhteisö ja sisäoppilaitos, jossa oppiminen perustuu jokaisen osallisuuteen opiskelussa ja ruokailussa sekä opistossa asuvien opiskelijoiden osalta myös vapaa-aikana ja asumisessa. Kansanopistossa koko henkilöstö osallistuu omassa tehtävässään opiskelijan ohjaukseen ja tukitoimiin.

3.4. Opiskeluympäristö ja työtavat

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatut pitkät linjat ovat henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan perustuvia. Kokonaisuuteen kuuluu opiskelun lisäksi opinto-ohjaus, opiskeluhuolto sekä ohjattu asuminen. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa yhdessä opiskelijan kanssa määritetään opintojen keskeiset tavoitteet ja tarvittava ohjaus, jolla parannetaan nuoren valmiuksia suuntautua jatko-opintoihin, selkeytetään urasuunnittelua, kehitetään elämän suunnittelutaitoja sekä parannetaan oppimisvalmiuksia.

Kansanopiston sisäoppilaitosmuoto antaa nuorelle turvallisen ympäristön itsenäistyä ja kasvaa kantamaan vastuuta. Sisäoppilaitoksessa asuminen kasvattaa sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä antaa oppivelvollisuusikäiselle nuorelle mahdollisuuden ammattilaisten avulla ja vertaisten seurassa vahvistua ihmisenä, itsenäistyä, oppia oman elämän hallintaa ja löytää voimavaroja tulevaisuuden kohtaamiseen.

Opetuksen edellyttämät oppimateriaalit sekä työvälineet ja työasut ovat opiskelijalle maksuttomia. Maksuttomia eivät kuitenkaan ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat välineet.

3.5. Yhteistyö eri tahojen kanssa

Koulutusta toteuttaessaan kansanopisto tekee yhteistyötä alaikäisen nuoren huoltajien, perusopetuksen, toisen asteen, vapaan sivistystyön ja korkeakoulujen, kunnan terveydenhuollon, nuorisotyön ja sosiaalitoimen, työelämän, kolmannen sektorin sekä työpajojen kanssa.

Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö

Koulutuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien ja kotien kanssa. Lähtökohtana on avoin ja yhdenvertainen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Aktiivinen yhteistyö tukee opiskelijan oppimisen edellytyksiä, tervettä kehitystä ja hyvinvointia. Se vahvistaa opiskelijoiden ja huoltajien osallisuutta sekä oppilaitosyhteisön hyvinvointia, turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Yhteistyö huoltajien ja kotien kanssa kuuluu oppilaitoksen toimintakulttuuriin, ja se jatkuu säännöllisenä opiskelijan koko opiskelun ajan.

Yhteistyö on monipuolista, ja sen toteuttamisen tapoja kehitetään suunnitelmallisesti. Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatuista pitkistä linjoista kerrotaan koulutusmuotona. Sen käytänteistä tiedotetaan huoltajia ja heitä kannustetaan tukemaan opiskelijan opintoja sekä osallistumaan oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen ja yhteistyöhön. Opiskelijan työskentelyä ja opintojen edistymistä seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja niistä annetaan riittävän usein tietoa hänen huoltajilleen. Lisäksi opiskelijoille ja huoltajille annetaan tietoa ohjauksesta, yhteisöllisestä opiskeluhuollosta ja muusta oppimisen tuesta.

Opiskelijan yksilölliset edellytykset ja tarpeet ohjaavat yhteistyön toteutusta. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyössä ja erityisesti yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa otetaan huomioon aikuistuvan nuoren ja täysi-ikäisen opiskelijan kehittyvä itsenäisyys ja oma vastuullisuus. Yhteistyössä huomioidaan myös perheiden moninaisuus ja yksilöllisyys. Huoltajien osaamisen hyödyntäminen oppilaitoksessa vahvistaa toimintakulttuuria. Yhteistyö korostuu koulutuksen nivelvaiheissa, opintojen suunnittelussa ja mahdollista tukea tarvitsevan opiskelijan ohjaamisessa ja tukemisessa.

Vastuu yhteistyön kehittämisestä sekä sen edellytysten ja toimintatapojen luomisesta on oppilaitoksella. Oppilaitoksen ylläpitäjä päättää paikallisessa opetussuunnitelmassa kodin ja oppilaitoksen yhteistyön toteuttamisesta. Oppilaitoksen ylläpitäjän tulee määrääjoin selvittää opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa näkemyksiä oppilaitoksen toiminnasta.

Oppivelvollisen huoltajan tai muun laillisen edustajan on huolehdittava siitä, että oppivelvollisuus tulee suoritettua .

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppivelvollisen opintojen edistymistä ja ilmoitettava oppivelvollisen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle, jos oppivelvollinen ei suorita opintojaan opiskelusuunnitelmansa mukaisesti. Jos oppivelvollinen on aikeissa keskeyttää oppivelvollisuutensa suorittamisen, koulutuksen järjestäjän on selvitettävä yhdessä oppivelvollisen ja hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajansa kanssa mahdollisuudet suorittaa opintoja muussa oppimisympäristössä tai hakeutua muuhun koulutukseen. Tarvittaessa vaihtoehdot selvitetään yhteistyössä toisen koulutuksen järjestäjän kanssa .

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatussa koulutuksessa tarvitaan laaja-alaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa tuettaessa nuorta hänen hakeutuessaan opiskelemaan, opiskelujen aikana ja nuoren siirtyessä jatko-opintoihin. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista ja sen toteutumista arvioidaan yhdessä yhteistyökumppanien kanssa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa määritellään yhteistyötahot, yhteistyön tavoitteet ja muodot.

Koulutukseen hakeutumisvaiheessa, opintojen alussa sekä myös koulutuksen päättyessä yhteistyö kunnan, alueen nuorisotoimen, etsivän nuorisotyön, perusopetuksen järjestäjien ja järjestöjen kanssa on keskeistä. Yhteistyön avulla seurataan, että nuori aloittaa ne opinnot, joihin hän on hakeutunut ja nämä tahot tukevat osaltaan nuorta opintoihin kiinnittymisessä, opiskelumotivaation säilyttämisessä sekä opintojen jatkamisessa. Oppivelvollisuuslain (§11) mukaisesti perusopetuksen järjestäjän tulee elokuussa vielä tarkistaa, että nuori on aloittanut siinä koulutuksessa, johon hänet on valittu.

Opiskelun aikana laaja yhteistyöverkosto mahdollistaa oppimisympäristön monipuolisuuden. Kansanopistokoulutuksen aikana nuori selkeyttää tulevaisuudensuunnitelmiaan. Tämä edellyttää yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten, vapaan sivistystyön oppilaitosten, työelämän sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Nuoren tulee päästä tutustumaan erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin, tulevaisuuden suunnitelmien mukaisiin jatko-opinto- ja työelämävaihtoehtoihin. Muut oppilaitokset, työpaikat, työpajat ja kolmannen sektorin järjestöt voivat toimia näin myös oppimisympäristöinä.

Nuoren kasvua ja sosiaalisten taitojen kehittymistä tukee kansanopiston vapaa-ajan toiminta. Vapaa-ajan toiminnan järjestämisessä opiston alueen harraste-, liikunta- ja kulttuurijärjestöt ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita.

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa on erittäin tärkeää tilanteessa, jossa nuori on aikeissa keskeyttää opintonsa. Oppivelvollisuuslain (§12) mukaisesti koulutuksen järjestäjällä on ohjaus- ja seurantavastuu opintojen etenemisestä ja keskeyttämistilanteessa ohjaamisesta muihin opintoihin tai palveluihin. Keskeyttämistilanteessa nuori ohjataan vaihtoehtoiseen oppimisympäristöön, muuhun koulutukseen, jossa oppivelvollisuutta voi suorittaa. Koulutuksen järjestäjän tulisi keskeyttämistilanteessa myös tarkistaa oppivelvollisen saaman ohjauksen ja tukitoimien riittävyys. Oppivelvollista tulisi tarpeen mukaan ohjata hakemaan myös muita tarpeellisia tukipalveluita, kuten opiskeluhuollon palveluita, sosiaali- ja terveystalvueluita tai Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluita.

3.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Oppilaitoksen ylläpitäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- mitkä ovat arvoperustaa, oppimiskäsitystä, toimintakulttuuria, opiskeluympäristöä ja työtapoja sekä eri tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat tai painotukset ja miten ne ilmenevät.

Muilta osin arvoperustan, oppimiskäsityksen, toimintakulttuurin, opiskeluympäristön ja työtapojen sekä eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön kuvaamisessa voidaan käyttää opetussuunnitelman perusteiden tekstiä sellaisenaan.

4. Opiskelun ohjaus ja tuki

Oppivelvollisen on hakeuduttava perusopetuksen jälkeiseen oppivelvollisuuskoulutukseen ennen perusopetuksen viimeisen vuosiluokan tai aikuisten perusopetuksen päättymistä. Oppivelvollisen on hakeuduttava oppivelvollisuuskoulutukseen myös, jos hän aikoo keskeyttää opintonsa tai jos opintojen suorittaminen muutoin päättyy ennen oppivelvollisuuden päättymistä. Hakeutumisvelvollisuus jatkuu, jos oppivelvollinen ei saa tai vastaanota opiskelupaikkaa [1].

Oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu alkaa, kun oppivelvollinen on aloittanut opintonsa koulutuksen järjestäjän opiskelijana. Koulutuksen järjestäjän ohjaus- ja valvontavastuu päättyy, kun oppivelvollisen opiskeluoikeus tai oppivelvollisuus päättyy [2].

Oppivelvollisella on oikeus saada riittävästi oppilaanohjausta tai opinto-ohjausta sekä muuta ohjausta pykälässä säädettyjen hakuvelvoitteidensa täyttämiseksi [3]. Opiskelun ohjauksen ja tuen tarkoitus kansanopistoissa on mm. tukea ja ohjata opiskelijaa siten, että hän kykenee tekemään tarkoituksenmukaisia ja hänelle soveltuvia koulutusta ja uravalintaa koskevia ratkaisuja. Ohjauksen tehtävänä on myös tukea opiskelijaa opiskelun aikaisessa elämäntilanteessaan. Ohjauksen tarkoituksena on lisätä opiskelijan valmiuksia ottaa vastuuta omasta oppimisestaan ja omasta elämästä laajemmin. Ohjauksen keinoin voidaan tukea oppimaan oppimista, kehittää opiskelutaitoja, tukea itsearviointitaitojen kehittymistä, vahvistaa opiskelijan itsetuntoa ja parantaa hänen ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitojaan. Kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia ja siksi myös vertaistuki on osa opiskelun ohjausta ja tukemista.

Opiston henkilöstö antaa kullekin opiskelijalle tämän tarvitsemaa aikaa, huomiota ja kunnioitusta sekä neuvontaa ja tukea. Opetus- ja muu henkilöstö vastaa erilaisten opiskelijoiden yksilöllisiin tarpeisiin ja tekee yhteistyötä tarvittavien ohjaus- ja tukihenkilöstöön kuuluvien asiantuntijoiden kanssa. Opistolla varmistetaan, että opiskelijat tiedostavat oikeutensa ja vastuunsa omasta oppimisestaan ja opintomenestyksestään. Opetus- ja muu henkilöstö tukee opiskelijaa yksilöllisen oppimispolun löytämisessä ja sen mukaan etenemisessä.

Opiskelijalla on oikeus saada henkilökohtaista opiskelun ohjausta sekä jatko-opintoihin että uravalintoihin liittyvää ohjausta. Ohjaus on sekä yksilöllistä että yhteisöllistä. Ohjauksen avulla opiskelija parantaa valmiuksiaan muuttuvissa elämäntilanteissa ja oppii arvioimaan omia osaamistarpeitaan tulevaisuutta ajatellen. Kansanopistossa opiskeleminen antaa yhteiskunnallisia valmiuksia ja taitoja ja ohjaus tukee niitä. Ohjaus myös tukee opiskelijan kehitystä ja hyvinvointia ja antaa aineksia itsetuntemukseen, itseohjautuvuuteen sekä kannustaa aktiiviseen kansalaisuuteen ja yhteisöllisyyteen samalla kuin opiskelijan luottamus omaan osaamiseen kehittyy.

Nuoren opiskelua tuetaan yhteistyössä opiskelijan, huoltajien ja opiskeluhuoltohenkilöstön kanssa.

Ohjauksessa on huomioitava opiskelijan yksilölliset lähtökohdat, tarpeet, tavoitteet, osaaminen ja elämäntilanne.

Erityisesti on kiinnitettävä huomioita niiden opiskelijoiden tukemiseen ja ohjaukseen, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia tai elämänhallintaan liittyviä haasteita. Mikäli opiskelun alussa tai aikana havaitaan joitakin opiskelijoiden fyysiseen, psyykkiseen tai sosiaaliseen tilanteeseen liittyviä seikkoja, jotka tulisivat vaikeuttamaan opinnoissa etenemistä, on tilanne selvitettävä mahdollisimman pian ja pyrittävä löytämään keinoja opiskelijan tukemiseen. Oppilaitos ja sen ylläpitäjä voi tarpeellisia tukitoimia pohtiessaan tehdä yhteistyötä tarvittaessa paikallisten tai alueellisten eri alan asiantuntijoiden kanssa opiskelijan opiskeluvaikeuksien ratkaisemiseksi.

Vapaasta sivistystyöstä annetun lain 7 a luvussa tarkoitettua koulutusta suorittavan oppivelvollisen on ennen koulutuksen päättymistä hakeuduttava 4 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tutkintotavoitteiseen koulutukseen oppivelvollisuuslain edellyttämällä tavalla[4].

[1] Oppivelvollisuuslaki 10 §.

[2] Oppivelvollisuuslaki 12 §.

[3] Oppivelvollisuuslaki 10 §.

[4] Oppivelvollisuuslaki 10 §.

4.1. Ohjauksen järjestäminen

Ohjausta järjestetään yksilöllisesti tai yhteisöllisesti, henkilökohtaisena ohjauksena, ryhmäohjauksen tai vertaisohjauksen sekä näiden yhdistelmänä. Kansanopistoissa yhteisöllinen ohjaus korostuu. Opistoilla on mahdollisuus toteuttaa ohjausta eri muodoin ja toimintatavoin.

Ohjausta voidaan toteuttaa tarvittaessa yhteistyössä työelämän kanssa, jolloin siinä voidaan huomioida opiskelijan jatkokoulutus- ja urasuunnitelmia. Opinto-ohjauksella on keskeinen rooli myös työelämäyhteistyössä ja erilaisten koulutusyhteistyömahdollisuuksien toteuttamisessa, kuten oppilaitokseen tutustumisessa.

Ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijoita siten, että he voivat onnistua opinnoissaan, motivoituvat jatkamaan opiskelua ja löytävät paikkansa seuraavan koulutusvaiheen opinnoissa. Keskeiset ohjaukselliset tavoitteet kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan.

Ohjauksessa korostuu opiskelijan henkilökohtainen ohjaus. Jokainen opiskelija tarvitsee jatkuvaa myönteistä ja rakentavaa palautetta sekä onnistumisen kokemuksia. Näissä opiskelun ohjauksella on keskeinen rooli. Ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelussa ja sekä jatko-opiskelussa että työelämässä tarvittavien taitojen kehittymistä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua myös käytännössä erilaisiin koulutusvaihtoehtoihin, kuten lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Henkilökohtainen ohjaus on erityisen tärkeää jatko-opintoihin liittyvissä kysymyksissä ja jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Ohjauksen avulla opiskelijaa autetaan suunnittelemaan kansanopistokoulutuksen jälkeisiä opintoja ja tuetaan käytännön hakumenettelyissä.

Opetuksessa ja ohjauksessa opiskelijoiden kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan huomioon.

Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden opiskelutavoitteissa ja opiskelujen sisältöjen valinnassa otetaan huomioon opiskelijoiden vaihteleva opetuskielen taito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Opetuskielen taitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla. Tavoitteena on vahvistaa osaamisen laajenemista arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. Opiskelijoiden tulee saada myös valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä omien ajatusten, tunteiden ja mielipiteiden ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuskielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetuksessa arvostetaan ja voidaan hyödyntää myös muita opiskelijoiden osaamia kieliä.

Jokaisen opiskelijan kieli- ja kulttuuri-identiteetin kehitystä tuetaan monipuolisesti. Tavoitteena on tukea monikielisyyttä sekä opettaa opiskelijoita arvostamaan eri kieliä ja kulttuureja.

4.2. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Opiskelijalla on oikeus saada opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta. Koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, johon kirjataan yksilölliset koulutusta ja kehittymistä koskevat tavoitteet sekä ohjaus- ja tukitoimia koskevat tiedot. Kansanopisto laatii ja päivittää henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman yhdessä opiskelijan kanssa ja sitä päivitetään säännöllisesti opintojen edetessä. [1] Vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatimisessa huomioidaan opiskelijan lähtökohdat ja valmiudet ja koulutuksen tavoitteet asetetaan realistisesti ja opiskelijan vahvuuksia hyödyntäen huomioiden mahdollisuus koulutuksen keston pidentämiseen enintään kolmeen vuoteen. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa hyödynnetään myös tilanteissa, joissa opiskelija aloittaa opinnot kesken vuoden tai siirtyy seuraaviin opintoihin ennen lukuvuoden päättymistä.

Laadukkaiden ohjaus- ja tukipalvelujen järjestämiseksi opiskelusuunnitelmissa tulisi kuvata seuraavat asiakokonaisuudet:

- Miten opiskelijan mahdollisesti tarvitsema elämäntilanteeseen liittyvä ohjaus on järjestetty?
- Millaista apua opiskelija saa jatko-opintojen suunnittelussa, koulutukseen hakemisessa, pääsykokeisiin valmistautumisessa jne.
- Miten jatko-opintojen kannalta keskeisten opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan (opiskelutekniikat, itsenäisen opiskelun taidot ja itseohjautuvuus, kriittinen lukutaito, tieteellinen kirjoittaminen, opiskelu tietoverkoissa, oppimisen vaikeuksien selvittäminen ja huomiointi)
- Miten opiskelija tekee henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman kansanopistovuoden ajalle, miten suunnitelman tekoa ohjataan (HOPS-keskustelut) ja miten suunnitelmaa seurataan yhdessä opiskelijan kanssa
- Miten tavoitteellisuus ja henkilökohtaiset tavoitteet huomioidaan?

[1] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 f §.](#)

4.3. Opiskeluhoolto [1]

Opiskeluhoolto on opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskelijan etu on etusijassa opiskeluhoollissa. Opiskelijalla on oikeus maksuttomaan opiskelijahuoltoon. Opiskeluhoollon palveluiden järjestämisestä vastaa oppilaitoksen sijaintikunta. Yksityinen koulutuksen järjestäjä voi päättää järjestää näitä palveluja kokonaan tai osittain omana toimintana ja omalla kustannuksella.

Opiskeluhoolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Yhteisöllinen opiskeluhoolto on ennaltaehkäisevää ja sen tehtävänä on vahvistaa osallisuuden, turvallisuuden ja huolenpidon ilmapiiriä opetuksessa. Jokaisella opiskelijalla on myös oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon, joka voi olla sekä ehkäisevää että tukea antava. Yksilökohtaista opiskeluhoolltoa toteutetaan opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan suostumuksella.

Psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat opiskelijan saatavilla ja ne järjestetään lain edellyttämässä määrääjässä. Opiskelijan yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon opetuksen arjessa sekä tarvittavan tuen suunnittelussa ja toteutuksessa. Monialainen yhteistyö on keskeistä. Opiskeluhoolltoa ohjaa luottamuksellisuus ja kunnioittava suhtautuminen opiskelijaan ja huoltajaan.

Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhoollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan oppilaitoskohtainen opiskeluhoolltosuunnitelma. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä oppilaitoksen henkilöstön, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Opiskeluhoolltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman oppilaitoksen yhteinen.

Opiskeluhoolltosuunnitelmaan on kirjattava:

1. arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista;
2. oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi;
3. yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa;
4. suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä;
5. toimenpiteet opiskeluhoolltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (omavalvonta).

Koulutuksen järjestäjän on seurattava oppilaitoksen opiskeluhoolltosuunnitelman toteutumista.

[1] [Oppilas ja opiskelijahuollolaki \(1287/2013\) 13 §.](#)

4.4. Oppimisen ja opiskelun tuki

Opiskelijalle annetaan tarvittaessa oppimisen ja opiskelun tukea. Käytettävät tukimuodot määritellään opiskelijan tarpeiden mukaisesti. Opiskelijaa opettavat opettajat suunnittelevat tukitoimet yhdessä opiskelijan kanssa. Tukitoimien toteutumista ja vaikuttavuutta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, ja mahdolliset muutokset kirjataan. Koulutuksen järjestäjän tulisi keskeyttämistilanteessa myös tarkistaa oppivelvollisen saaman ohjauksen ja tukitoimien riittävyys. Oppivelvollista tulisi tarpeen mukaan ohjata hakemaan myös muita tarpeellisia tukipalveluita, kuten opiskeluhuollon palveluita, sosiaali- ja terveystalvueluita tai Kansaneläkelaitoksen tarjoamia kuntoutuspalveluita[1]. Vaikeasti vammaisten koulutuksessa huomioidaan vammaispalvelulain vaatimukset sekä esteettömyysmääräykset.

Myönteinen ja kannustava palaute edistää opiskelijan käsitystä itsestään oppijana. Samalla opiskelijan itsearviointitaidot sekä kyky suunnitella tulevaisuuttaan vahvistuvat. Opettajat ohjaavat opiskelijaa oppimaan oppimisen taidoissa, kantamaan vastuuta oppimisestaan ja työskentelystään sekä käyttämään opiskelumenetelmiä.

[1] Oppivelvollisuuslaki 12 §.

4.5. Suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista

Opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Kansanopistojen vapaan sivistystyön oppivelvollisuuskoulutuksessa noudatetaan lain mukaan lukiokoulutuksen kurinpitosäädöksiä (ks. [Lukiolaki 714/2018](#) 41 §- 48§ ja 50§, 51§). Koulutuksen järjestäjän tulee suojata opiskelijaa kiusamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Opiskelijan on käyttäydyttävä muita kiusaamatta ja vältettävä toimintaa, joka voi vaarantaa muiden opiskelijoiden, oppilaitosyhteisön tai opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä. Oppilaitosyhteisön yhteistyö ja erilaiset pedagogiset ratkaisut luovat edellytyksiä hyvän työrauhan rakentumiselle. Kansanopiston ylläpitäjällä on oikeus käyttää myös lain mukaisia kurinpitokeinoja.

Kansanopiston tulee paikallisen opetussuunnitelman yhteydessä laatia ja ohjeistaa suunnitelma kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista. Suunnittelu tukee myös oppilaitoksen järjestyssääntöjen toteutumista. Suunnitelman laadinnassa on otettava huomioon, että kurinpidossa ja työrauhan turvaamisessa voidaan käyttää vain lainmukaisia keinoja ja että näitä keinoja käytettäessä noudatetaan hallinnon yleisiä oikeusturvaperiaatteita. Keinojen käytön tulee perustua asiallisiin, yleisesti hyväksyttäviin ja objektiivisiin syihin. Samanlaisista teoista tulee tekijästä riippumatta määrätä samanlainen seuraamus, kuitenkin siten, että tekojen toistuminen voidaan ottaa huomioon raskauttavana tekijänä. Kurinpitoseuraamusten tulee olla oikeassa suhteessa tekoon, eikä niitä saa käyttää asiaan kuulumattomassa tarkoituksessa, kuten kostamis- tai loukkaamistarkoituksessa.

Kansanopiston ylläpitäjä laatii suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa. Kansanopiston ylläpitäjä kuulee opiskelijakuntaa ja henkilöstöä sekä varaa kaikille opiskelijoille mahdollisuuden ilmaista mielipiteensä siitä. Yhteistyö opiskelijoiden huoltajien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaistahojen kanssa tukee suunnitelman laatimista ja toteuttamista.

Suunnitelman kurinpitokeinojen käyttämisestä ja niihin liittyvistä menettelytavoista tulee sisältää seuraavat asiakokonaisuudet:

- menettelytavat rike- ja häiriötilanteissa, asioiden selvittämismvastuut, työnjako sekä kuulemis- ja kirjaamismenettelyt
- periaatteet hallinnon yleisten oikeusturvaperiaatteiden noudattamiseen kurinpitokeinoja käytettäessä
- henkilökunnan perehdyttäminen ja osaamisen varmistaminen kurinpidollisten toimivaltuuksien käyttämisessä

- suunnitelmasta, järjestyssäännöistä ja laissa säädetyistä kurinpitokeinoista tiedottaminen eri tahoille
- yhteistyö eri viranomaistahojen ja huoltajien kanssa
- menettelytavat suunnitelman seurantaan sekä sen toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointia varten.

Suunnitelma voi sisältyä paikalliseen opetussuunnitelmaan, tai se voi olla erillinen.

Oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta ja opiskelusta pidättämisestä sekä kirjallisen varoituksen antamisesta päättää koulutuksen järjestäjän asianomainen monijäseninen toimielin tai koulutuksen järjestäjän niin päättäessä rehtori. Rehtorille voidaan antaa toimivalta päättää korkeintaan kolme kuukautta kestävästä oppilaitoksesta tai asuntolasta erottamisesta.

4.6. Paikallisesti päätettävät asiat

Oppilaitoksen ylläpitäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- mitkä ovat ohjauksen järjestämistä, henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa, opiskeluhuoltoa, oppimisen ja opiskelun tukea sekä kurinpitokeinojen käyttämistä ja niihin liittyviä menettelytapoja koskevan suunnitelman mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat tai painotukset ja miten ne ilmenevät.

Muilta osin ohjauksen järjestämisen, henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, opiskeluhuollon, oppimisen ja opiskelun tuen sekä eri tahojen kanssa tehtävän yhteistyön kuvaamisessa voidaan käyttää opetussuunnitelman perusteiden tekstiä sellaisenaan.

5. Opetuksen tavoitteet ja opiskelijan osaaminen

5.1. Opetuksen yleiset tavoitteet

Kansanopiston opetus tähtää siihen, että oppivelvollisuusikäinen nuori kasvaa yhteisön ja yhteiskunnan jäseneksi ja jäsenenä. Kasvun lisäksi huomion kohteena on kasvatus, eli pedagoginen toiminta, jolla sosiaalista kasvua tuetaan. Sisäoppilaitosmuotoinen kansanopisto-opiskelu edistää oppivelvollisuusikäisen nuoren omaehtoista oppimista. Omaehtoisen oppimisen tavoitteena on saada oppija tunnistamaan omat ainutlaatuiset voimavaransa, luovuutensa ja potentiaalinsa ja jalostamaan niitä omaksi ja muiden hyväksi. Omaehtoista oppimista tukee erityisesti sisäoppilaitoksessa hyvin toteutuva kokonaisvaltainen pedagoginen suhde opettajan ja oppilaan välillä sekä pitkäaikaisesti toimivan vertaisryhmän keskinäinen vuorovaikutus. Näin kansanopisto voi tarjota oppivelvollisuusikäiselle nuorelle osallisuuden oppivan ja oppimisestaan vastuun kantavan ryhmän jäsenenä, jossa kehittyvä sosiaalinen pääoma edistää hänen oppimistaan. Opiskelijoita ohjataan kohtelevaan muita tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti.

Opetuksen yleisenä tavoitteena on tukea opiskelijaa

- hyödyntämään omaa potentiaaliaan jatko-opinnoissa, työelämässä ja laajemmin elämässään
- pitämään yllä motivaatiota jatko-opiskeluun, jatkuvaan oppimiseen ja itsensä kehittämiseen
- soveltamaan oppimaansa ongelmien ratkaisemiseen ja kokeilemaan erilaisia luovia menetelmiä
- jäsentämään omaa elämänkatsomustaan
- antamaan ajan ja tilan itselle
- hyväksymään itsensä sellaisena kuin on ja saamaan rohkeutta olla oma itsensä
- kehittämään kokonaispersoonallisuuttaan ja tunneälyään
- selviytymään vaikeuksista kuten aiemman koulukiusaamisen aiheuttamista vaikutuksista
- toimimaan kestäväällä tavalla yhteisön ja yhteiskunnan jäsenenä.

5.2. Arjen taidot ja elämänhallinta, 4 op

Kansanopistossa sisäoppilaitosyhteisö antaa nuorelle turvallisen ympäristön itsenäistyä ja kasvaa kantamaan vastuuta omasta ja yhteisön toiminnasta. Kansanopiston yhteisöllinen pedagogiikka edistää nuoren toimintakykyä, oppimisvalmiuksia ja -taitoja, parantaa monin tavoin nuoren elämänhallintataitoja ja edistää täysipainoista ja aktiivista kansalaisuutta.

Opiskelijalla on hyvä mahdollisuus saada sisäoppilaitoksessa elinikäisiä ystäviä, mikä ehkäisee nuoren syrjäytymisvaaraa. Koska kansanopisto toimii sisäoppilaitoksena, on arjen taitojen ja elämänhallinnan taitojen oppiminen luontevaa. Tämä koskee myös niitä opiskelijoita, jotka eivät itse asu sisäoppilaitoksessa.

Opetuksen tavoitteet

Arjen taitojen ja elämänhallinnan opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa

- kantaa oman vastuunsa ympäristön ja yhteisten sekä omien tilojen viihtyisyydestä ja turvallisuudesta
- liikkua itsenäisesti tutussa ympäristössä esimerkiksi julkisia kulkuneuvoja hyödyntäen
- valmistaa ruokaa itselleen ja muille
- suunnitella omaa talouttaan kustannustietoisesti ja kestäväen elämäntavan mukaisesti

- noudattaa yhteisiä sääntöjä ja ymmärtää niiden merkityksen
- noudattaa selkeää ja hyvinvointia ylläpitävää päivärytmiä ja ymmärtää sen merkityksen jatko-opinnoissa, työelämässä ja elämässä laajemminkin
- kantaa vastuuta opetukseen osallistumisesta henkilökohtaisen opetussuunnitelmansa mukaisesti
- kantaa vastuunsa hänelle kuuluvista opistoyhteisön vastuutehtävistä
- huolehtia hyvinvoinnistaan ja tarpeellisesta liikunnasta ja levosta sekä vapaa-ajan harrastuksistaan
- huolehtia henkilökohtaisesta hygieniastaan
- huolehtia seksuaalisesta hyvinvoinnistaan
- toteuttaa terveellisiä elämäntapoja ja ymmärtää savuttomuuden ja päihteettömyyden merkityksen

Arviointi

Opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet

- Opiskelija osaa tehdä arjen askareita, kuten valmistaa ruokaa ja siivota yksin tai yhdessä muiden kanssa.
- Opiskelija osaa noudattaa päivärytmiä ja osallistuu opetukseen henkilökohtaisen opetussuunnitelmansa mukaisesti.
- Opiskelija osaa kantaa vastuuta opistoyhteisössä hänelle kuuluvista vastuutehtävistä asianmukaisesti.
- Opiskelija osaa huolehtia terveydestään ja toimintakyvystään. Hän osaa elää terveellisesti ja toimia kestävän elämäntavan mukaisesti.

5.3. Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaidot, 4 op

Peruskoulunsa päättäneiden nuorten opiskeluvalmiuksia kehitetään kansanopiston oppivelvollisuusvuoden aikana toisen asteen opintoja varten siten, että oppivelvollisuusikäinen nuori löytää oman opiskelutyylinsä ja selkeyttää jatko-opiskelumahdollisuutensa. Oppimisympäristön muutos antaa nuorelle mahdollisuuden uudistaa omaa identiteettiään oppijana ja minäpystyvyyden käsitystään. Sisäoppilaitosmuotoinen kansanopisto-opiskelu tarjoaa myös mahdollisuuden opitun ja koetun kriittiseen reflektointiin.

Opetuksen tavoitteet

Opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaitojen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa

- pohtia äidinkieltä ja muiden osaamiensa kielten merkitystä
- lukea ja kirjoittaa sekä tuottaa tavanomaisia tekstejä toisen asteen opinnoissa tarvittavalla tasolla
- käyttää äidinkieltään ja opiskelukieltään monipuolisesti itsensä ilmaisuun ja oman osaamisensa osoittamiseen toisen asteen opinnoissa
- arvostaa osaamistaan kieliä monipuolisesti tiedonhankinnassa ja pyrkii käyttämään niitä
- hankkia tarvitsemaansa tietoa ja suhtautua siihen kriittisesti
- toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa sekä työskennellä erikokoisissa ryhmissä aktiivisesti ja rakentavasti
- toimia digitaalisessa toimintaympäristössä jatko-opinnoissa, työelämässä ja laajemmin yhteiskunnassa
- hyödyntää sosiaalista mediaa jatko-opinnoissa, jatkuvassa oppimisessa ja työelämässä
- havainnoida omaa toimintaansa saamansa palautteen perusteella ja nimetä omia vahvuuksiaan sekä asettaa itselleen tavoitteita
- noudattaa työelämän keskeisiä pelisääntöjä ja toimintatapoja
- suunnitella ja aikatauluttaa omaa työskentelyään.

Arviointi

Opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet

- Opiskelija osaa hankkia tarvitsemaansa tietoa opetuskielellä ja jollain muulla osaamallaan kielellä.
- Opiskelija osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa opetuskielellä ja muilla osaamallaan kielillä.
- Opiskelija osaa tuottaa tavanomaisia opiskelun ja työnhaun tekstejä opetuskielellä ja mahdollisesti muilla osaamallaan kielillä.
- Opiskelija osaa toimia digitaalisessa toimintaympäristössä jatko-opinnoissa tarvittavalla tasolla.

5.4. Vuorovaikutus- ja viestintätaidot, 4 op

Nuorten vuorovaikutus- ja viestintätaitoja vahvistetaan oppivelvollisuusvuoden aikana siten, että nuori kehittää taitoaan toimia tavoitteellisesti, rakentavasti ja eettisesti erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Nuori oppii havainnoimaan omaa viestintäänsä ja tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämiskohteitaan. Opinnoissa tutustutaan Suomen kielelliseen, kulttuuriseen ja katsomukselliseen moninaisuuteen ja pohditaan identiteetin merkitystä. Sisäoppilaitoksessa asuminen kasvattaa monella tavoin nuoren sosiaalisia vuorovaikutus- ja viestintätaitoja.

Opetuksen tavoitteet

Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa

- osaa ilmaista itseään puhumalla, kirjoittamalla ja visuaalisesti erilaisissa viestintäympäristöissä ja -tilanteissa
- osaa kuunnella muita ja tulkita erilaisia kulttuurisen ilmaisun muotoja, myös painetussa ja digitaalisessa muodossa
- ottaa puheeksi asioita
- keskustella ja perustella näkemyksensä
- toimia erilaisista taustoista tulevien ihmisten kanssa
- ottaa huomioon oman toimintansa merkityksen ryhmässä ja yhteisössä
- tervehtiä ja käyttäytyä hyvän tavan mukaisesti erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa
- esiintyä itselleen luontaisella tavalla
- toimia aktiivisesti ja rakentavasti ryhmässä ja tarvittaessa ohjata ryhmää
- rakentaa sosiaalisia suhteita ja pitää niitä yllä
- osaa esittää näkemyksensä rakentavasti ja toimia eettisesti erilaisissa vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa, myös sosiaalisessa mediassa.

Arviointi

Opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet

- Opiskelija osaa ilmaista itseään ja esiintyä itselleen luontaisella tavalla.
- Opiskelija osaa keskustella erilaisista taustoista tulevien ihmisten kanssa ja perustella omat näkemyksensä.
- Opiskelija osaa toimia aktiivisesti ja rakentavasti ryhmän jäsenenä.
- Opiskelija osaa toimia eettisesti sosiaalisessa mediassa.

5.5. Matemaattiset perustaidot ja ongelmanratkaisutaidot, 4 op

Kansanopiston oppivelvollisuusvuoden aikana vahvistetaan peruskoulunsa päättäneiden nuorten matemaattis-logista ajattelua sekä perusopetuksessa hankittuja matemaattisia taitoja.

Nuori harjaantuu lähestymään ongelmia matematiikan näkökulmasta ja ratkaisemaan niitä matematiikan keinoin. Opinnoissa hyödynnetään erilaisia ongelmanratkaisustrategioita, etsitään luovasti syy-seuraussuhteita ja opitaan perustelemaan tehtyjä ratkaisuja. Opintojen aikana kerrataan keskeisiä matematiikan käsitteitä toisen asteen opintoja varten sekä vahvistetaan matemaattista lukutaitoa.

Opetuksen tavoitteet

Matemaattisten perustaitojen ja ongelmanratkaisutaitojen opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa

- matemaattiset ja tilastolliset perustaidot toisen asteen opintoihin etenemisen edellyttämällä tavalla
- hahmottaa ongelmat, jotka vaativat ratkaisua
- hyödyntää oppimaansa ongelmien ratkaisemiseen
- etsiä ja löytää erilaisia lähestymis- ja ratkaisutapoja ongelmiin
- loogisesti perustella tekemiään ratkaisuja.

Arviointi

Opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet

- Opiskelija osaa käyttää matemaattisia ja tilastollisia perustaitojaan ongelmien ratkaisemiseen
- Opiskelija osaa etsiä ja löytää erilaisia lähestymis- ja ratkaisutapoja ongelmiin.
- Opiskelija osaa perustella tekemänsä ratkaisut loogisesti.

5.6. Aktiivinen kansalaisuus, 4 op

Kansanopiston oppivelvollisuusvuoden aikana nuori saa sekä opinnoissa että vapaa-ajan ohjauksessa tiedollisia ja taidollisia valmiuksia toimia demokraattisesti ja kestävän elämäntavan periaatteiden mukaisesti lähiyhteisössään ja yhteiskunnan kansalaisena. Kansanopistovuoden aikana oppivelvollisuusikäinen nuori kasvaa lain tavoitteiden mukaisesti yksilönä tuntemaan oikeutensa ja vastuunsa. Sisäoppilaitosmuotoinen kansanopisto-opiskelu antaa myös mahdollisuuden yhdistää oppivelvollisuusikäisen nuoren harrastukset ja omat mielenkiinnon kohteet hänen opintoihinsa. Aktiivisen kansalaisuuden valmiudet ehkäisevät nuorten syrjäytymistä ja vahvistavat osallisuuden kokemusta.

Opetuksen tavoitteet

Aktiivisen kansalaisuuden opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa

- toimia oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaan
- tehdä vastuullisesti itsenäisiä päätöksiä
- neuvotella itseään, lähiyhteisöään ja yhteiskuntaa koskevista asioista
- ratkaista ristiriitoja ilman väkivaltaa
- tunnistaa ja hyväksyä erilaisuutta
- toimia demokraattisen ja tasa-arvoisen kulttuurin mukaisesti lähiympäristössään ja yhteiskunnassa
- etsiä ja löytää itseään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa.

Arviointi

Opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet

- Opiskelija osaa toimia oikeuksiensa ja velvollisuuksiensa mukaan.

- Opiskelija osaa toimia demokraattisen ja tasa-arvoisen kulttuurin mukaisesti lähiympäristössään, yhteiskunnassa.

5.7. Opiskelu- ja urasuunnittelutaidot, 4 op

Kansanopiston oppivelvollisuusvuosi on henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan perustuva kokonaisuus, johon kuuluu opiskelun lisäksi opiskelijan ohjaus, opiskeluhuolto sekä ohjattu asuminen. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jossa yhdessä opiskelijan kanssa määritetään opintojen keskeiset tavoitteet ja tarvittava ohjaus (jatko-opinnot, urasuunnittelu, elämän suunnittelutaitojen kehittäminen, oppimisvalmiudet). Opinto- ja urasuunnittelun ohjauksen tavoitteena on löytää oppivelvollisuusikäisen nuoren oma oppimis- ja urapolku, jolla nuori motivoituu jatko-opintoihin. Kansanopistovuoden aikana lisätään nuoren oppimisvalmiuksia ja opiskelu- ja työelämätaitoja, pyritään tunnistamaan oppimisen vaikeudet, tuetaan nuoren kykyä tehdä tulevaisuutta koskevia suunnitelmia ja autetaan nuorta löytämään motivaationsa. Sisäoppilaitosmuotoisessa kansanopistossa nuori saa kokea osallisuutta ja hänen hyvinvointinsa vahvistuu.

Monimuotoiset kansanopistokampukset tarjoavat mahdollisuuden oppivelvollisuusikäiselle nuorelle valita opintoja kansanopiston oppivelvollisuusvuoden opintojen lisäksi opistojen tarjoamista lukion ja ammatillisen koulutuksen opinnoista sekä kurkistaa myös korkeakouluopintoihin ja työelämään. Kansanopistot tekevät yhteistyötä eri oppilaitosten ja työnantajien kanssa sekä omalla seudullaan että valtakunnallisesti. Nuori saa kattavan kuvan eri kouluttautumismahdollisuuksista, työmahdollisuuksista ja ammateista vierailujen ja työssäoppimisjaksojen kautta. Näin lisätään nuoren tietämystä toisen asteen opinnoista ja muista tulevaisuuden opiskeluvaihtoehdoista sekä sujuvoitetaan niihin siirtymistä.

Opetuksen tavoitteet

Opinto- ja urasuunnittelun tavoitteena on, että opiskelija osaa

- tunnistaa omia vahvuuksiaan, kiinnostuksen kohteitaan ja itselleen sopivia opiskelutapoja ja huomioida ne oman opiskelunsa suunnittelussa
- laatia opinnoilleen henkilökohtaisen opinto- ja urasuunnitelman ja seurata suunnitelman toteutumista säännöllisesti yhdessä oman opettajan ja/tai opinto-ohjaajan kanssa
- hahmottaa oman opinto- ja urapolkunsa toisella asteella ja sen jälkeen
- hakea opiskelupaikkaa ohjatusti yhteishaussa ja tarvittaessa myös jatkuvan haun kautta
- ymmärtää oman roolinsa ja vastuunsa opintojensa suunnittelussa ja suunnitelman toteutumisen seurannassa
- hyödyntää te-palveluja: etsiä avoimia työpaikkoja, ilmoittautua työnhakijaksi ja työvoimakoulutukseen.

Arviointi

Opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet

- Opiskelija osaa tehdä opintojaan ja uraansa koskevia valintoja.
- Opiskelija osaa tunnistaa omia kiinnostuksenkohteitaan, mahdollisuuksiaan ja tuen tarpeitaan.
- Opiskelija osaa valmistautua opiskelu- ja työnpaikan hakuun ja oman osaamisensa esittelyyn.

5.8. Suuntautumisopinnot

Valinnaiset suuntautumisopinnot laaditaan kunkin kansanopiston painopisteistä ja vahvuuksista osaksi paikallista opetussuunnitelmaa. Suuntautumisopinnot tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden itselleen mielekkäiden sisältöjen valitsemiseen ja oman osaamisen monipuolistamiseen. Suuntautumisopintojen avulla koulutukseen voidaan myös hakea painotuksia alueellisesti, jolloin voidaan vastata tietyn alueen erityisiin koulutustarpeisiin tehden

yhteistyötä alueen muiden koulutuksen järjestäjien ja toimijoiden kanssa. Suuntautumisopintojen osaksi voidaan laatia myös useamman kansanopiston yhteisiä osaamiskokonaisuuksia. Suuntautumisopinnot syventävät ja laajentavat muiden osaamiskokonaisuuksien antia.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa suuntautumisopinnoille tulee laatia vastaavalla tavalla osaamistavoitteet ja osaamisen arvioinnin kohteet kuin muihin osaamiskokonaisuuksiin on laadittu.

Jokaisella kansanopistolla on opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä ylläpitämislupa, jossa määritellään kyseisen kansanopiston antaman opetuksen arvoperusta. Arvoperusta voi näkyä kansanopiston oppivelvollisuusvuoden suuntautumisopinnoissa, toimintakulttuurissa ja sisäoppilaitoksen vapaa-ajan toiminnassa. Toiminnan tulee olla läpinäkyvää arvoperustan suhteen, eli opiskelija tietää, minkälaisen arvoperustan omaavaan kansanopistoon hän tulee. Joillekin nuorille kansanopiston vahva arvoperusta on syy tulla tiettyyn kansanopistoon.

Monimuotoiset kansanopistokampukset voivat tarjota osana suuntautumisopintoja osia lukion ja ammatillisen koulutuksen opinnoista sekä kurkistaa myös korkeakouluopintoihin. Kansanopistokampuksilla voidaan tarjota myös eri oppilaitosmuotojen yhteisiä opintoja, jotka voidaan lukea kansanopiston oppivelvollisuusvuoden opiskelijoille osaksi suuntautumisopintoja.

Suuntautumisopinnot voidaan kytkeä myös kohdissa 5.1–5.7 mainittujen taitojen oppimiseen siten, että osa mainituista taidoista opitaan suuntautumisopintojen yhteydessä. Nämä tulee määrittellä tarkemmin oppilaitoskohtaisessa opetussuunnitelmassa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee myös määrittellä opiskelijan osaamisen arvioinnin kohteet suuntautumisopintojen osalta. Alla on kuvattu esimerkinomaisesti suuntautumisopintojen mahdollisia osaamistavoitteita.

Kansanopistovuoden jälkeen opiskelija osaa esimerkiksi

- soittaa tiettyä instrumenttia
- laulaa yksin ja/tai kuorossa
- käyttää monipuolisesti vierasta kieltä
- ilmaista itseään kuvataiteen kautta
- ilmaista itseään esittävän taiteen kautta
- tehdä monipuolisesti tekstiilitöitä
- tehdä monipuolisesti teknisiä töitä
- leipoa
- tehdä monipuolisesti kodinhoitoon liittyviä töitä
- tuottaa mediaan sisältöä
- toimia eräretkillä ja järjestää vapaa-ajan toimintaa
- ohjata liikuntaryhmää
- perustaa yrityksen, pyörittää yritystoimintaa ja lopettaa yrityksen
- soveltaa terveys- ja hoiva-alan perustaitoja toisen asteen opinnoissa
- hankkia oppimista työelämässä
- syventää elämäkatsomustaan

5.9. Paikallisesti päätettävät asiat

Oppilaitoksen ylläpitäjä päättää ja kuvaa opetussuunnitelmassa,

- mitkä ovat opetuksen yleisiä tavoitteita, arjen taitoja ja elämänhallintaa, opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaitoja, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja, matemaattisia perustaitoja ja ongelmanratkaisutaitoja, aktiivista kansalaisuutta sekä opiskelu- ja urasuunnittelutaitoja mahdollisesti täydentävät paikalliset näkökulmat tai painotukset ja miten ne ilmenevät,
- mitkä ovat suuntautumisopintoja koskevat tavoitteet ja arvioinnin kohteet.

Muilta osin opetuksen yleisiä tavoitteita, arjen taitoja ja elämänhallintaa, opiskelu-, itsetuntemus- ja työelämätaitoja, vuorovaikutus- ja viestintätaitoja, matemaattisia perustaitoja

ja ongelmanratkaisutaitoja, aktiivista kansalaisuutta sekä opiskelu- ja urasuunnittelutaitoja kuvaamisessa voidaan käyttää opetussuunnitelman perusteiden tekstiä sellaisenaan.

6. Oppimisen ja osaamisen arviointi

Oppimisen arvioinnilla on koulutuksessa kaksi toisiaan tukevaa tehtävää. Arvioinnin tehtävänä on toisaalta ohjata ja kannustaa opiskelua sekä kehittää opiskelijoiden itsearvioinnin taitoja (formatiivinen arviointi) ja toisaalta määrittää, missä määrin opiskelija on saavuttanut opintokokonaisuuksille asetetut tavoitteet (summatiivinen arviointi). Arviointi kohdistuu oppimiseen, osaamiseen ja työskentelyyn.

Opiskelun ohjaaminen ja kannustaminen sekä itsearvioinnin taitojen kehittäminen toteutuvat formatiivisen arvioinnin avulla. Summatiivisesti arvioidaan sitä, miten opiskelija on saavuttanut eri opintokokonaisuuksille asetetut tavoitteet.

Arvioinnin tehtävien toteuttamisessa tulee noudattaa arvioinnin yleisiä periaatteita. Oppilaitoksessa tulee olla yhtenäiset arvioinnin periaatteet ja käytänteet, jotka ilmenevät arviointikulttuurissa. Opetuksen järjestäjä seuraa arvioinnin periaatteiden toteutumista ja tukee yhtenäisen arviointikulttuurin kehittymistä.

Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytänteissä huomioon siten, että oppilaalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten oppilaiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaidon taso opetuskielessä.

Vaikeasti vammaisille järjestettävässä koulutuksessa oppimisen ja osaamisen arviointi tehdään suhteessa opiskelijan henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa määriteltyihin tavoitteisiin.

6.1. Formatiivinen arviointi

Formatiivisen arvioinnin tehtävänä on ohjata opintojen edistymistä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Formatiivinen arviointi auttaa opiskelijaa ymmärtämään omaa oppimistaan, tunnistamaan vahvuuksiaan ja kehittämään työskentelyään opintokokonaisuuksille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Formatiivinen arviointi on opettajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta ja palautetta, joka auttaa opiskelijaa ymmärtämään opintokokonaisuuksien tavoitteet, hahmottamaan oma edistymisensä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä sitä, miten voi parantaa suoriutumistaan suhteessa tavoitteisiin ja arviointikriteereihin.

Itsearviointi ja vertaispalaute ovat osa formatiivista arviointia. Opiskelijat harjoittelevat opettajan ohjaamana itsearvioinnin ja vertaispalautteen antamisen ja vastaanottamisen taitoja. Formatiivinen arviointi ei edellytä dokumentointia.

6.2. Summatiivinen arviointi

Summatiivisen arvioinnin tehtävänä on kuvata, kuinka hyvin ja missä määrin opiskelija on saavuttanut opetussuunnitelmassa opintokokonaisuuksille asetetut tavoitteet. Summatiivinen arviointi tehdään vähintään koulutuksen päättyessä. Opiskelijalle ja alaikäisen opiskelijan huoltajalle annetaan kuitenkin myös lukuvuoden aikana tietoa opiskelijan opintojen edistymisestä ja työskentelystä.

Summatiivinen arviointi tehdään suhteessa näissä opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja niiden pohjalta paikallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Summatiivisen arvioinnin tekee aina opiskelijaa opettanut opettaja, tai jos opettajia on useita, opettajat yhdessä. Opettajan tulee dokumentoida arvioinnit niistä näytöistä, jotka vaikuttavat opiskelijan summatiiviseen arviointiin.

6.3. Arvioinnin yleiset periaatteet

Arvioinnissa tulee noudattaa seuraavia periaatteita:

- Arviointi on yhdenvertaista ja perustuu opiskelijoiden yhdenvertaiseen kohteluun.
- Arviointi edellyttää avoimuutta, yhteistyötä ja osallisuutta. Tämä edellyttää vuorovaikutusta opettajan ja opiskelijan välillä sekä palautteen antamista tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Arvioinnin toteuttamiseen liittyy opiskelijoiden osallisuuden mahdollistaminen, vahvuuksien tunnistaminen ja kannustaminen.
- Arviointi on suunnitelmallista ja johdonmukaista. Arviointikäytännöt suunnitellaan johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi ja samalla varmistetaan arviointiperiaatteiden yhtenäisyys oppilaitoksessa. Arviointia toteutetaan sekä lukuvuoden aikana että sen päättyessä. Arvioinnin tulee kohdistua vain siihen, mitä paikallisessa opetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi. Opettaja toteuttaa arvioinnin näyttöihin perustuen.
- Opiskelijoiden suorituksia ei verrata toisiinsa.
- Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.
- Arviointi on monipuolista. Monipuolinen arviointi perustuu eri menetelmin kerättyihin näyttöihin. Opettaja valitsee arviointimenetelmät opintokokonaisuuden tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Opiskelijoille tulee tarjota mahdollisuuksia osoittaa oppimistaan ja osaamistaan eri tavoin ja tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisin keinoin.
- Arviointi perustuu tavoitteisiin ja kriteereihin.

Opiskelijan osaamisen arvioinnissa käytetään näissä opetussuunnitelman perusteissa määriteltäviä, opintokokonaisuuksien tavoitteista johdettuja arviointikriteereitä. Arviointikriteerit on laadittu eri opintokokonaisuuksille.

Arvioinnin avulla saatu tieto auttaa opettajia suuntaamaan opetustaan opiskelijoiden tarpeiden mukaisesti. Arviointi toimii myös tärkeänä välineenä mahdollisten tuen tarpeiden tunnistamisessa. Opettajien yhteistyö oppilaitosyhteisössä on välttämätöntä arvioinnin johdonmukaisuuden toteutumiseksi.

Arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan terveydentila ja erityistarpeet. Oppimisen tuen tarpeet sekä muut osaamisen osoittamista vaikeuttavat syyt tulee ottaa arviointikäytännöissä huomioon siten, että opiskelijalla on mahdollisuus erityisjärjestelyihin ja vaihtoehtoisin tapoihin osoittaa osaamisensa. Maahanmuuttajataustaisten ja vieraskielisten opiskelijoiden arvioinnissa tulee ottaa huomioon opiskelijan kielitaidon taso opetuskielessä sekä arvioinnin kohteena olevan opintokokonaisuuden tiedonalan kielessä.

6.4. Todistukset

Koulutukseen osallistumisesta opiskelijalle annetaan todistus. Opetushallitus määrää opetussuunnitelman perusteissa todistuksiin merkittävistä tiedoista ja todistusten liitteistä. Kansanopiston ylläpitäjän tulee antaa opiskelijan pyynnöstä todistus suoritetuista opinnoista, jos opiskelija eroaa tai keskeyttää koulutuksen suorittamisen. Opiskelijan osaamista arvioidaan vertaamalla sitä opetussuunnitelman perusteissa määrättyyn osaamiseen. Arvioinnin tulee kattaa kaikki suoritettavan opetussuunnitelman perusteiden mukaiset vaatimukset ja tavoitteet. Opiskelijalle on annettava mahdollisuus itsearviointiin. Itsearviointi ei vaikuta osaamisen arviointiin. Osaaminen arvioidaan asteikolla hyväksyty/hylätty. Kansanopiston ylläpitäjän tulee järjestää mahdollisuus osaamisen uusimiseen, jos opiskelijan osaamisen arviointi on hylätty. [1]

Todistukseen merkitään

- todistuksen nimi
- koulutuksen ylläpitäjän ja oppilaitoksen nimi
- oppilaitoksen opetuskieli
- opiskelijan koko nimi ja henkilötunnus
- todistuksen antamispäivä
- rehtorin allekirjoitus
- yhteisten opintokokonaisuuksien ja valinnaisten opintojen arviointi asteikolla hyväksyty/hylätty-
- opintojen laajuus yhteisissä sekä valinnaisissa opintokokonaisuuksissa opintopisteinä-

- maininta siitä, että todistus on näiden Opetushallituksen 8.1.2021 hyväksymien opetussuunnitelman perusteiden mukainen

Jos opiskelija on suorittanut kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen aikana perusopetuksen opintoja, voi opiskelija saada hyväksytyistä perusopetuksen opinnoista todistuksen osallistumalla perusopetuslaissa (38 §) tarkoitettuun erityiseen tutkintoon. Erityisessä tutkinnossa voidaan suorittaa perusopetuksen oppiaineen koko oppimäärä tai osia siitä, kuten jonkin vuosiluokan oppimäärä. Perusopetuksen opintojen suorittamistavoista kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen aikana päätetään opetussuunnitelmassa. Perusopetuksen opintojen suorittamista varten kansanopiston ylläpitäjän tulee sopia perusopetuksen järjestäjän kanssa, miten opiskelijat voivat halutessaan suorittaa perusopetuksen opintoja, millaisia opetusjärjestelyjä se edellyttää ja miten erityinen tutkinto järjestetään.

[1] [Laki vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta 25 g §.](#)

6.5. Paikallisesti päätettävät asiat

Näissä opetussuunnitelman perusteissa määritellyt arvioinnin linjaukset siirretään paikalliseen opetussuunnitelmaan sellaisenaan noudatettaviksi. Lisäksi oppilaitoksen ylläpitäjä täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassa seuraavat asiat:

- mitkä ovat huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön muodot arvioinnin osalta,
- mitkä ovat arvioinnista tiedottamisen muodot,
- mitkä ovat perusopetuksen opintojen suorittamistavat.